

ИЗМЕЂУ ЖАРГОНА И ДИЈАЛЕКТА

(Јордана Марковић, Татјана Трајковић, *Речник жаргонизама јужне њрује*, Ниш : Филозофски факултет, 2018, 217. стр.)

Експанзија жаргона у 21. веку привукла је пажњу језичких стручњака и дала бројна истраживања о овом феномену, који се веома вешто увукао у поре наших језичких навика. Жаргонизми су лексикографски обрађени у неколико постојећих речника општег карактера, али и у онима који су посвећени ужој тематици (*Музички жаргон младих* Софије Милорадовић), или ужем подручју – Београду (*Београдски фрајерски речник* Петрита Имамија, *Речник савременој београдској жаргону* Боривоја Герзића), дакле престоничкој жаргонској лексици. Међутим, жаргон југоисточне Србије, иако специфичан, будући да настаје укрштањем територијалног и социјалног језичког раслојавања, до ове године није добио своју лексикографску обраду.

У издању Филозофског факултета у Нишу 2018. године објављен је *Речник жаргонизама јужне њрује*¹ који потписују професорке овог факултета, Јордана Марковић и Татјана Трајковић. *Речник* је настао као плод њиховог вишегодишњег интересовања за област дијалектологије и социолингвистике, а тиме и феномен жаргона на просторима југоисточне Србије, који у језичком смислу и настаје у тачки пресека ових двеју дисциплина.

Структура *Речника* одговара уобичајеној организацији лексикографских штива, и састоји се из *Уводних најомена* и одредница распоређених по азбучном редоследу. У оквиру *Уводних најомена* истакнуто је да је грађа за речник прикупљана на простору југоисточне Србије и да се, због дугогодишњег интересовања ауторки за овај неформални облик изражавања, период прикупљања грађе не

* milica.m.mmihajlovic@gmail.com.

1 *Речник* је настао у оквиру пројекта *Дијалектологишка истраживања српској језичкој њрује* бр. 178020, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

може прецизно омеђати. Информатори су били ученици, студенти, млади, али и особе средњег, као и старијег узраста. Будући да је реч о врло променљивом језичком материјалу, који настаје као продукт креативног мишљења жаргонера, приликом селекције лексичких јединица водило се рачуна да за сваку јединицу постоји више од једне потврде. Ауторке истичу и тешкоће у успостављању дистинкције између дијалекатске и жаргонске лексике: „понекад је оно што је старијима дијалекатска реч, младима жаргон, а некада је реч која се употребљава у једном крају као стандардна или дијалекатска, у другоме у употреби као жаргон“ (стр. 4). Потешкоће у лексикографској обради јављају се приликом одређивања граматичких информација одредница и код навођења вишезначних одредница. Недоумице су се јављале и код примера који су метатезирани (*вуџа*, *воџи*), али ауторке су, с обзиром на то да новонастали облици (попут *ђинајлу*) добијају нову, непроменљиву форму, одлучиле да жаргонизме добијене метатезом уврсте у жаргонску лексику јужне пруге. Део жаргонске лексике припада сфери компјутера и интернета, али је наглашено и да је то само део језичког инвентара који се и дана у дан увећава. Навођење одредница ауторке су прилагодили карактеристикама говора на подручју југоисточне Србије. У складу са тим, дате су одреднице са аналитичком деклинацијом (без додатних граматичких информација), али има и синтетичких облика; род, број и падеж одредница прилагођен је облику у ком се те лексичке јединице јављају; инфинитивна форма је, очекивано, ретка, те су глаголи навођени у 3. лицу једнине; придеви су дати у мушком роду, а посебно је обележена њихова непроменљивост и хомоформност са прилозима.

Уводне најомене овог пута више су од обичног увода и представљања методолошког оквира истраживања. Њиме су будућим лексикографима (жаргонске лексике) предочене могуће препреке на које се може наићи приликом анализе грађе и, оно важније, понуђена су им решења која могу послужити за дефинисање захтевнијих одредница.

Речник нуди богат инвентар жаргонизама са подручја југоисточне Србије. Сакупљена грађа разврстана је по азбучном реду и читаоцу је дат преглед актуелне жаргонске лексике. Уз сваку одредницу, поред објашњења, налази се и илустрација у виду реченице са жаргонски употребљеном лексемом (код појединих одредница дато

је и више илустрација за једно значење). Зато *Речник жаргонизама јужне њује* представља и богат корпус који може послужити за бројна проучавања, не само издвојених жаргонских лексема, него и реченичних контекста у којима се оне јављају. Прегледом одредница наилазимо на интересантне жаргонизме у оквиру којих опстају два потпуно различита значења, као у примерима: *амфи* – 1. амфитеатар, 2. амфетамин; *буца* – 1. бубуљица, 2. богата особа, 3. особа на полагају; *лајна* – 1. стих из песме, 2. назив за тешке дроге; *бисер* – 1. паметна мисао, 2. глупост. Не мање занимљиве чине се и полусложенице: *џрица-фрица*, *ауџо-нојом*, *аја-граја* и др.

Интересантно је да се неки жаргонизми јављају у по два лика: *булазни/булазди*, *јајмер/јејмер*, *јеос/јера*, *јлујсан/ јлујсон*, *излајейиис/излајийиис*, *љусне/љосне* и сл.

И летимичним прегледом *Речника* лако је уочити велики број жаргонских лексема које нам долазе из енглеског језика: *афџер*, *бај*, *гаун*, *гаунлоудује*, *дејџи*, *дил*, *едује*, *ивенџи*, *ин*, *кежуал*, *кис*, *најс*, *офлајн*, *рилекс*, *фејк*, *френд*, *хај*, *хејџи*, *хелоу*. Неколико је примера из италијанског (*ориђинале*, *ђунџа*) и француског језика (*јајрла*).

У речнику се могу запазити жаргонизми који су присутни на читавом српском језичком простору, без конкретних дијалекатских обележја: *јлавобоља* – супруга, *канџер* – досадна особа, *Новак* – Нова година, *фојка* – фотографија, *бал вамџира* – родитељски састанак, *фрајер* – леп, наочит момак итд. Поред ових, бројни су и они регионално обојени: *џмије*, *свери се*, *сиџов*, *сиван*, *бајаџела*, *банса*, *бансов*, *бања се*, *јрчља*, *грчља*, *извејреје*, *лиџур*, *укенџери се* и сл. У оквиру реченичних контекста у којима се жаргонске лексеме јављају, могу се препознати дијалекатска обележја подручја са којег потичу жаргонизми: *овери*: *Ја овери кад чу куде ће идев за Нову јодину*; *одалами*: *Са џу џе одаламим с ову руку*; *мерџа*: *Кад дође с оној њеној мерџу из Немачку, ко да је цели свети освојила*; *разбива*: *Торбаџа разбива*; *рођус*: *Че идемо довече на рођус*; *рокне (се)*: *Заборави си свескуџу с домачи, че се рокнем*; *маје се*: *– Кво ће јравийе јо јрад? – Ниџиџа, ће се мајемо*, и сл. Овакви примери из живе употребе лексема показују да прикупљени жаргони долазе са свих страна „јужне пруге“: из околине Врања, Лесковца, Ниша, Пирота итд. Овим је још једном, на нивоу жаргонске, супстандардне лексике, потврђена језичка хетерогеност, присутна на читавом српском језичком простору.

У *Речнику* су наведене локално обојене лексеме које се везују за град Ниш, попут назива за тамошње основне и средње школе ((*Бранко* (ОШ „Бранко Миљковић“), *Ди Џеј Станко* (некада ОШ „Добросав Јовановић Станко“, данас ОШ „Стефан Немања“), *Гробарска* (Гимназија „Светозар Марковић“), *Мија* (ЕТШ „Мија Станимировић“), *Сремац* (Гимназија „Стеван Сремац“), *Бора* (Гимназија „Бора Станковић“), *Тесла* (ЕТШ „Никола Тесла“), *Џамија* (средња стручна школа у Нишу (у близини џамије)), за аутобусе градског превоза (*аеродромац*, *бањац*, *булеварац*) и микротопонима ((*Нада* (место на кеју где се налази споменик Надежде Петровић), *Код коња* и *Код сјоменика* (код Споменика ослободиоцима)). Забележен је и један микротопоним у Зајечару: *Вица* – Краљевица (парк-шума).

Бројност регистрованих жаргонизама указује на богатство српског језика, коме жаргон доприноси својом сликовитошћу, креативношћу, ескпресивношћу и оригиналношћу.

У *Речнику жаргонизама јужне њрује* свакако није регистрована сва жаргонска лексика са истраживаног поднебља, али је њиме допуњен постојећи корпус срског жаргона. Циљ ауторки није ни био да прикажу жаргон источне и јужне Србије у његовој свеукупности, већ да бележењем и публиковањем забележене жаргонске лексике направе један пресек и покажу тренутно стање на нашим језичким просторима. Овај циљ свакако је испуњен. Надајмо се да ће *Речник жаргонизама јужне њрује* подстаћи друга истраживања овог типа везана за друге крајеве наше језичке територије.

Жаргон је, као и језик уопште, подложен свакодневним променама, што подразумева бројне иновације које настају као продукт креативности, најчешће младих, жаргонера. Једно је сигурно – жаргон нашег доба, иако се чини неухватљивим, остаће похрањен међу корицама овог речника. *Речник жаргонизама јужне њрује* моћи ће да нас, попут времеплова, за коју годину, када већ будемо били у прилици да на улици, у градском превозу или у школи чујемо нове језичке креације, врати у садашњи тренутак.